

OPETTAJAN OPAS TEKIJÄNOIKEUS- TAITOJEN OPETTAMISEEN

Merja Kauppinen

KOPIOSTO
TEKIJÄNOIKEUSJÄRJESTÖ

KOPIOSTO
TEKIJÄNOIKEUSJÄRJESTÖ

© Kopiosto ry 2017

Teksti: Merja Kauppinen

Kuvitus ja graafinen suunnittelu: Tarja Petrell / JCO Digital Oy

ALKUSANAT

Tämä opas on lyhyt johdatus tekijänoikeuksien opettamiseen opettajille ja opettajaopiskelijoille. Oppaasta löydät pedagogisia työkaluja tekijänoikeuksien maailmaan. Tekijänoikeuteen liittyvät tiedot ja taidot ovat osa opettajan ammatillista osaamista, jota tulee pitää yllä siinä missä muutakin ammatillista pääomaa.

Kopiraattilan koulun materiaalin on tuottanut tekijänoikeusjärjestö Kopiosto ry. Tekijänoikeusmateriaalin ovat laatineet pedagogiikan ja tekijänoikeuden asiantuntijat. Toisen asteen ja opettajankoulutuksen materiaalin pedagogisen osuuden on suunnitellut Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksen lehtori *Merja Kauppinen* työryhmässä, jonka jäseninä ovat olleet äidinkielen ja kirjallisuuden lehtorit *Susanna Mononen* ja *Mari Erho* sekä tekijänoikeusasiantuntijat tarkastaja *Juha Kallanranta* ja lisensointipäällikkö, lakimies *Kirsi Salmela*. Peruskoulun materiaalin ovat suunnitelleet ja laatineet äidinkielen ja kirjallisuuden opettaja *Arja Kangasharju*, erikoiskirjastonhoitaja *Marjukka Peltonen*, luokanopettaja *Henna Ylihärtilä* sekä Juha Kallanranta ja Kirsi Salmela. Materiaali on tuotettu hankkeessa, jonka ohjausryhmässä ovat olleet mukana Opetushallitus, opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetusalan Ammattijärjestö OAJ.

Tervetuloa Kopiraattilaan!

SISÄLLYSLUETTELO

1. Tervetuloa Kopiraattilan kouluun – materiaalin esittely **s. 4**
  2. Tekijänoikeudet opinnoissa osana monilukutaitoa ja oppimaan oppimisen taitoja **s. 5**
  3. Tekijänoikeustaitojen opettaminen **s. 9**
  4. Tekijänoikeustaidot ja niiden opiskelu **s. 11**
- LIITE: Itsearviointilomake **s. 14**

1. TERVETULOA KOPIRAITILAN KOULUUN - MATERIAALIN ESITTELY

Kopiraittilan koulun opetusmateriaalin tarkoituksena on innostaa ja kannustaa opettajia ja oppilaita omaan tuottamiseen tekijänoikeuksia kunnioittaen.

Kopiraittilan koulun verkkopalvelu (www.kopiraittila.fi) sisältää oppimateriaalia perusopetuksen, toisen asteen oppilaitoksille sekä opettajankoulutukseen tekijänoikeustaitojen opetukseen. Kopiraittilan koulussa tekijänoikeuksia opitaan erilaisten pelillisten ja vuorovaikutteisten tehtävien ja testien kautta tekemällä ja harjoittelemalla.

KUVIO 1. Kopiraittilan koulun materiaalit

	Peruskoulu	Toisen asteen koulutus (lukio ja ammatillinen koulutus)	Opettajankoulutus ja opettajien täydennyskoulutus
MATERIAALIT	1-2 luokka - Muistipeli - Etsi ©-merkki	Tekijänoikeustaitojen harjoittelu	Pedagoginen materiaali Opetusvinkit
	3-4 luokka - Onnenpyörä	1 Tekijänoikeustietous - Tietovisa	Opetusmateriaalit Tekijänoikeusopas
	5-7 luokka - Tietovisa - Artisti-peli	2 Erityyppisten aineistojen käyttötaito - Totta vai tarua -peli	Tekijänoikeustaitojen harjoittelu
	8-9 luokka - Tietovisa - Musikaalitehtävä - Tekijänoikeusjärjestöt -muistipeli	3 Tiedonhankintataito ja kriittinen lukutaito - Bingo-peli	1 Tekijänoikeustietous - Tietovisa
	Opettajan materiaalit	Lopputesti	2 Erityyppisten aineistojen käyttötaito - Totta vai tarua -peli
	Muistilistat ja ohjeet	Opiskelijan oman tuottami- sen polku	3 Tiedonhankintataito ja kriittinen lukutaito - Bingo-peli
		Opettajan materiaalit	Lopputesti
		Itseopiskeluohje	Itseopiskeluohje
		Muistilistat ja ohjeet	

Materiaali jakautuu neljään osaan: perusopetuksen materiaaliin, joka on jaoteltu luokka-asteittain, sekä lukion, ammatillisen opetuksen ja opettajankoulutuksen materiaaleihin. Pelit ja testit on rakennettu etenemään vaiheittain niin, että toisen asteen opiskelijat voivat pohjustaa tietojaan ja taitojaan yläkoulun harjoituksilla ennen oman koulutusasteensa materiaalia. Opettajankoulutuksessa voi kursseihin ja harjoitustöihin sisällyttää Kopiraittilan koulun tekijänoikeusmateriaalikonaisuuden tai yksittäisiä pelejä ja -testejä tekijänoikeustietojen ja -taitojen kartuttamiseksi.

si ja kertaamiseksi. Opetusharjoittelussa on hyvä tutustua myös kaikkien luokka-asteiden ja koulutusmuotojen materiaalin pedagogisiin ideoihin ja käyttövinkkeihin. Kannustamme lisäksi ammatissa toimivia opettajia päivittämään tekijänoikeustietouttaan suorittamalla opettajankoulutuksen materiaalipaketin läpi oman koulutusasteensa oppimateriaalin lisäksi. Näin omat tiedot ja taidot tulee saatettua ajan tasalle.

Perusopetuksen eri luokille on omaa pelillistä materiaalia. Toisen asteen ja opettajankoulutuksen materiaali muodostuu kolmen tekijänoikeustaidon harjoittelusta pelillisten tehtävien kautta sekä lopputestistä. Toisen asteen ja opettajankoulutuksen harjoitukset ja materiaalit on laadittu niin, että opiskelija voi suorittaa paketin myös itsenäisesti esimerkiksi osana jotakin kurssia tai opintokokonaisuutta.

Pelillisten harjoitusten ja lopputestin lisäksi toisen asteen materiaali sisältää opiskelijan oman tuottamisen polun (kuvio 5), jonka avulla opiskelija voi suorittaa itsenäisesti mutta samalla ohjatusti projektitoitään. Polussa käydään vaihe vaiheelta läpi oman tuottamisen prosessi, johon on sisällytetty kussakin työskentelyn vaiheessa tarvittava tekijänoikeusosaaminen. Polku sekä ohjaa että tukee oppijoiden työskentelyä tietoruutuineen ja materiaalilinkeineen. Se mahdollistaa erilaisten oppimistehtävien suorittamisen kurssista, oppiaineesta tai teemasta riippumatta.

2. TEKIJÄNOIKEUDET OPINNOISSA OSANA MONILUKUTAIDON JA OPPIMAAN OPPIMISEN TAITOJA

Tekijänoikeudet ovat osa oppijoiden ja opettajien arkea monella tavalla. Erityisesti digitaalinen tekniikka on tuonut opetukseen uudenlaisia mahdollisuuksia hyödyntää aihealueiden sisältöjä ja monessa muodossa olevia tuotoksia. Toisaalta tekniikka on tuonut myös yksittäisten ihmisten ulottuville välineitä ja alustoja tuottaa, muokata ja jakaa sisältöä ja erityyppisiä tuotoksia niiden vastaanottamisen ja kuluttamisen lisäksi. Arkipäiväistynyt tuottaminen on helpottanut ja monimuotoistanut sisällöntuotantoa, mutta samalla lisännyt tarvetta tiedon tuottamisen mekanismeihin liittyvään osaamiseen ja viestinnän eettisen ja juridisen puolen tietämykseen.

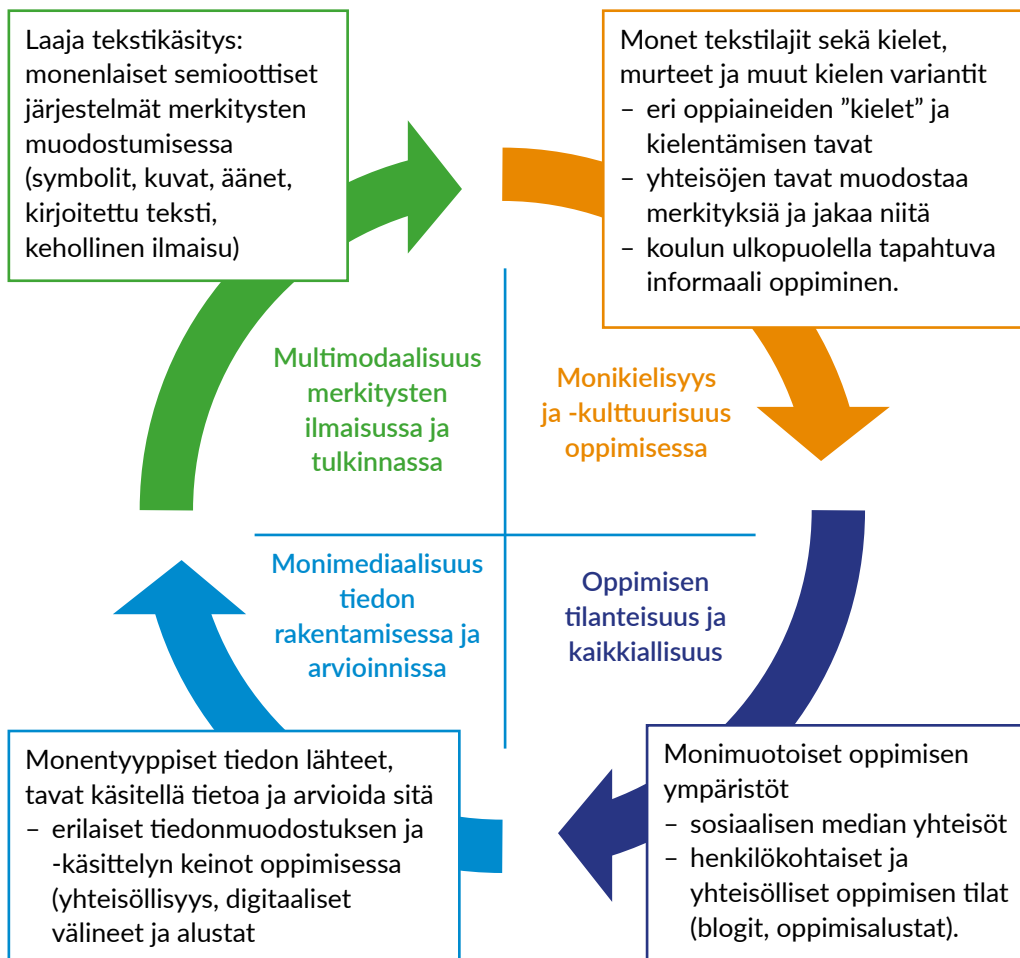
Tekijänoikeustaidot ovatkin tilanteissa sovellettavaa ja päivittyvää osaamista siinä missä monet muutkin tuottamisen taidot. Tekstien, teosten ja muun luovan sisällön tulkinnan ja laatimisen taidot ovat osa nykyihmisen kansalaistaitoja: arjen oppimisen sekä tavoitteellisen opiskelun työvälineitä. Niiden osaaminen karttuu oppimistehtävien äärellä vähitellen jo alkuopetuksesta lähtien. Opettajan tehtävä on pitää tekijänoikeustaitoja esillä eri vuosiluokilla ja kursseilla ja seurata oppilaiden ja opiskelijoiden taitojen karttumista. Näin tekijänoikeuksista tulee luonteva osa opiskelua ja oppimista.

Liikkuvan kuvan, erityyppisten äänien ja symbolien muodostamat merkityskokonaisuudet ovat kirjoitetun kielen ohella kaikki 'tekstejä', joita tulkitsemme sekä tuotamme eri

tilanteissa ja ympäristöissä jatkuvasti. Muodostamme yhä uusia tuotoksia olemassa olevista: kierrätämme ja yhdistelemme luovasti erityyppisiä valmiita kirjoituksia, kuvia, symboleita ja ääniä sekä niiden osia omien tekstiemme ja tuotostemme tarpeisiin. Tietoinen viittaaminen tekstien avulla toisiin teksteihin eli intertekstuaalisuus on sekin yksi uusien merkitysten synnyttämisen keino. Kaikkea tätä tekstuaalista toimintaa ja omien merkitysten tuottamista säännellään tekijänoikeuksin, jotka takaavat alkuperäistekstin ja -teoksen laatijalle oikeudet oman tuotoksensa hallintaan ja käyttöön sekä mahdollisesti asianmukaiseen korvaukseen luovan työnsä tuloksista.

Nykyisen lukemisen, kirjoittamisen ja viestinnän taitoja koskevan pedagogiikan – monilukutaidon – mukaan erimuotoisten tekstien tulkintaan ja käyttöön kasvetaan vähä vähältä niissä yhteyksissä ja ympäristöissä, joissa tekstejä käytetään (kuvio 2). Näin myös tekijänoikeustaidot opitaan parhaiten oppimistehtävien parissa: toimimalla monenlaisissa oppimisen ympäristöissä sekä eri kursseilla ja oppiaineissa. Uudet opetussuunnitelmat (POPS 2014, LOPS 2015, Ammatillisten perustutkintojen perusteet 2015) korostavat koulutusmuodosta riippumatta teemaopintoja, projektimuotoista oppimista, luovaa tuottamista, autenttisia tilanteita oppimisen ympäristöinä, yhteisöllistä oppimista sekä reaali- ja virtuaaliympäristöjen limittämistä oppimisessa. Näihin uudistuviin oppimisen tapoihin myös Kopiraittilan koulun työskentely nojaa.

KUVIO 2. Monilukutaito oppimisessa ja opiskelussa

Tekijänoikeuksien perusteiden ymmärtäminen ja soveltaminen sekä tekijänoikeuksien kunnioittaminen ovat osa monilukutaitoa ja samalla myös uusien opetussuunnitelmien tavoitteita ja sisältöjä kaikilla kouluasteilla ja kaikissa oppiaineissa. Oppijan toimijuudelle ja omaehtoiselle tiedonhauille ja -muodostamiselle perustuvassa opetuksessa suositaan luovaa tuottamista, jonka tuloksena syntyy monenlaisia tuotoksia: tekstiä, kuvataiteellisia teoksia, videoita ja monimediaisia teoksia (kuvio 3). Luovan tuottamisen yhteydessä käytetään erilaisia laitteita ja ohjelmistoja, harjoitellaan digitaalisen median käyttöä sekä opetellaan käyttämään ja tulkitsemaan erilaisia lähteitä. Tällainen projektimuotoinen työskentely näkyy kaikissa oppiaineissa ja opiskeltavissa sisällöissä. Vastuullinen tuotosten ja laitteiden käyttö sekä tekijänoikeuksien tunnistaminen ovat olennainen osa oppimaan oppimisen taitoja uusien opetussuunnitelmien mukaan.

Projektimuotoinen ja ilmiöpohjainen opiskelu lisääntyy koko ajan, sillä käsitykset oppimisesta ja oppimisen ympäristöistä painottavat oppijan omia kokemuksia, tiedon hankkimista ja soveltamista sekä oppimaan oppimisen taitoja. Oppiminen on internetin ja teknisten laitteiden kehityksen ja saavutettavuuden myötä kaikkiallistunut. Tämä tarkoittaa sitä, että omien taitojen kehittäminen ja tietojen hankkiminen ovat vaivattomampaa ja esteettömämpää kuin koskaan aiemmin ihmiskunnan dokumentoinnin historiassa. Oppimisesta on tullut ajasta, paikasta ja muista ympäristötekijöistä riippumatonta, joten yhä useammilla on pääsy yhä monipuolisemmin hyvinkin monimuotoisen tiedon lähteille.

Teknisten välineiden ja tiedonhankkimisen vaivattomuuden ansiosta oppimista tapahtuu paljolti muualla kuin formaalin koulutuksen piirissä ja monin muin tavoin kuin (oppi)kirjoista lukemalla. Tämän oppimisen kaikkiallistumisen myötä luotettavan, käyttökelpoisen tiedon seulonta, kokoaminen ja kriittinen tarkastelu (kriittinen lukutaito) sekä tiedon soveltamiseen ja käyttöön liittyvä osaaminen on yhä tärkeämpi osa opiskelua ja ylipäänsä elämänhallintaa. Koulutuksen onkin annettava opiskelijoille välineitä hallita tietotyötä sekä kehitettävä niitä taitoja (ns. kansalaisen taidot), joita uudenlaiset oppimisen ympäristöt edellyttävät. Kun oppimisen prosessien hallinta on ainakin yhtä tärkeää kuin lopputulos, tämä tarkoittaa muutoksia formaalin opiskelun ympäristöissä, työtavoissa ja materiaaleissa sekä oppimisen arvioinnissa. Näin ollen oppimisen prosessien ohjaus on keskeinen osa opettajan työtä, ja sen tukemiseen tämä tekijänoikeusmateriaalikin opiskelijan oman tuottamisen polkuineen on suunniteltu.

KUVIO 3. Monilukutaito oppijan omassa luovassa tuottamisessa

3. TEKIJÄNOIKEUSTAITOJEN OPETTAMINEN

Tekstien ja muiden tuotosten luovaan käyttöön liittyy sekä eettisiä että juridisia ohjeita, joiden soveltaminen vaatii harjoitusta. Opettajan ammatissa tekijänoikeuksiin liittyviä tietoja ja taitoja on osattava hahmottaa käyttäjän, tuottajan ja kouluttajan rooleissa.

KUVIO 4. Opettajan roolit tekijänoikeusasioissa

1 Opettaja teosten käyttäjänä	2 Opettaja oman materiaalin tekijänä	3 Opettaja tekijänoikeustaitojen opettajana
Opettaja käyttää monentyyppisiä tekstejä (aineistoja) opetuksessaan.	Opettaja tuottaa oppimateriaalia, johon hän liittyy toisten tekemiä aineistoja, kuten kuvia ja tekstiä. Opettajalla on oikeuksia määrittää valmistamansa materiaalin käyttöön liittyviä asioita.	Opettaja kouluttaa ammatissaan oppilaitaan ja opiskelijoitaan tekijänoikeustaitoihin riippumatta siitä, millä koulutusasteella tai minkä alan opettajana hän toimii. Opettaja toimii työssään myös mallina paitsi oppilaille ja opiskelijoille myös vanhemmille ja muille taustayhteisöille siinä, miten teoksia ja tekstejä käytetään oppimisessa sekä osana omaa materiaalin tuottamista.

Opettaja käyttää opetuksessaan tekstejä ja muiden tuotoksia – ns. autenttista oppimateriaalia – sekä hyödyntää muiden laatimaa pedagogista materiaalia. Tämän lisäksi opettaja valmistaa omaa opetusmateriaalia joko omaan tai oppilaitoksen yhteiseen käyttöön. Jokainen opettaja toimii ammatissaan myös tekijänoikeus- ja teosten käyttötaitojen opettajana ja mallina niiden kunnioittamisesta. Nämä eri roolit edellyttävät faktatietoa tekijänoikeuksista, muun muassa oppilaitosten luparatkaisusta, taitoa osata soveltaa tietoutta omassa opetuksessaan, esimerkiksi oppimisen ympäristöjen järjestelyssä ja oppimateriaalien laatimisessa, sekä pedagogista osaamista tekijänoikeuteen liittyvien sisältöjen ja taitojen opettamiseen. Tekijänoikeustaidot eivät liity vain mediakasvatukseen ja mediataitojen opetukseen vaan ne kulkevat osana kaikkien oppiaineiden ja teemojen opetusta. Laitteet, tekniikka, sovellukset ja sähköiset alustat kehittyvät jatkuvasti, joten myös vaatimukset tekijänoikeustaitojen osaamiseen kasvavat.

Tekijänoikeustaidot ovat päivitettäviä taitoja, joissa on kyse yhtä hyvin tekijänoikeuspykälien tuntemisesta kuin tiedon rakentamisen etiikasta: toisen työn kunnioittamisesta, hyvistä tavoista ja tahdikkuudesta. Tekijänoikeustaidot ovat yhteydessä monin säikein monilukutaitoon, erityisesti kriittiseen lukutaitoon ja lähdekritiikkiin sekä tarkoituksenmukaiseen, näkemykselliseen viestintään, johon kuuluvat viestin kohdentamisen ja rajaamisen taidot sekä netiketti. Tekijänoikeudet eivät koske vain opetuksessa käytettävää ja tuotettavaa materiaalia, vaan kuuluvat kaikkeen luovaan tuottamiseen myös vapaa-aikana. Luovaan tuottamiseen kuuluvat taidot vakiintuvat ja muuttuvat käytänteiksi silloin, kun kouluoppimisen ja vapaa-ajan oppimisen rajat häviävät myös tekijänoikeustaitojen osalta. Tavoitteena onkin vakuuttaa opiskelijat taitojen käyttökelpoisuudesta ja hyödyistä käytännössä niin, että koulussa opittua aletaan tosissaan käyttää myös arjessa hyödyksi.

Kopiraittilan materiaalissa tekijänoikeusasioita käsitellään osana opiskelua sekä tiedonhakua ja -hallintaa. Materiaali kattaa tekijänoikeuksien perustiedon ja -taidot sekä antaa malleja niiden harjoitteluun osana kurssien ja eri oppiaineiden opetusta. Samalla se antaa opettajille ja opettajaopiskelijoille eväitä päivittää tekijänoikeuksia koskevaa tietämystään ja osaamistaan.

4. TEKIJÄNOIKEUSTAITOT JA NIIDEN OPISKELU

Tekijänoikeuteen liittyvät tiedot ja taidot ovat osa monilukutaitoa, sillä tekijänoikeuksiin liittyvää osaamista tarvitaan luovassa tuottamisessa 1) sisältöjen käyttämisessä, 2) sisältöjen tuottamisessa sekä 3) sisältöjen jakamisessa. Luovan tuottamisen prosessi noudattaa projektityöskentelyn vaiheita, jotka on mallinnettu luovan tuottamisen materiaalissa (kuvio 5). Mallia voi hyödyntää millä tahansa kurssilla, jossa työskennellään projektimuotoisten oppimistehtävien parissa. Opiskelijan omaa tuottamista varten laadittu malli ohjaa soveltamaan tekijänoikeustietoutta käytännön tilanteissa.

KUVIO 5. Opiskelijan oman tuottamisen polku

Tekijänoikeuteen liittyvä osaaminen jakautuu tekijänoikeustiedon hallintaan ja soveltamiseen, erityyppisten aineistojen käyttöön sekä tiedonhankintaan ja kriittiseen lukutaitoon seuraavasti:

KUVIO 6. Tekijänoikeustaidot

1. Tietoa tekijänoikeuksista	2. Erityyppisen aineiston käyttötaidot	3. Tiedonhankintataidot ja kriittinen lukutaito
<ul style="list-style-type: none"> – tekijänoikeuden käsitteet, tekijänoikeuden kunnioittaminen – tekijänoikeuden suoja – ”minä tekijänä” eli oma luova tuottaminen – teosten käyttö ja jakaminen, luparatkaisut ja lisenssit, teosten muokkaaminen, moraaliset oikeudet – kuvien ottaminen ja julkaiseminen sekä kuvausluvut, yksityisyyden suoja ja kunnian suoja – tekijänoikeuden loukkaus, rikosoikeudellinen vastuu ja seuraamus – julkisuus ja näkyvyys sosiaalisessa mediassa 	<ul style="list-style-type: none"> – referointi ja lähdemerkinnät – kuvien, musiikin, äänen, elävän kuvan sekä näiden yhdistelmien käyttö oppimistehtävissä – kuvien ja teosten muokkaaminen; moraaliset oikeudet – luparatkaisut ja creative commons -lisenssi 	<ul style="list-style-type: none"> – tiedonhaku oppimistehtäviä varten (projektityöt ja esseet, erimuotoiset esitelmät, pienoistutkielmat, videot ja muut monimediaiset esitykset) – tiedon arviointi, eri lähteiden vertailu, tiedon suhteuttaminen, lähdekritiikki – tiedon alkuperän selvittäminen, ns. toisen käden lähteiden käyttäminen – eri näkökulmat asiaan tai ilmiöön ja niiden kokoaminen – sisällön jakaminen eri alustoilla ja palvelimilla – lähdemerkinnät

Se, mikä taitoalue korostuu eri harjoituksissa, vaihtelee. Pelillisessä materiaalissa tekijänoikeustietous on olennainen, mutta soveltavassa oman tuottamisen harjoittelussa lähdetään käytännön tilanteista ja siihen liittyvästä aineistojen hankkimisesta, tulkinnasta ja tuottamisesta, jolloin opiskelijan aineistoihin (teksteihin, lähteisiin, materiaaleihin) liittyvä lukeminen, tulkinta ja tuottaminen ovat ensisijaisia. Näihin toimintoihin puolestaan lomittuu tieto tekijänoikeuksista.

Tekijänoikeustaidot koostuvat monenlaisesta osaamisesta: tekijänoikeuksiin kuuluvien käsitteiden hallinnasta, niihin sisältyvän tiedon soveltamisesta oppimistehtävissä sekä myönteisistä asenteista: halusta soveltaa tekijänoikeustietoa omis- sa töissä ja luovassa tuottamisessa. Kyseessä on siis taitokokonaisuus, johon kuuluvat vahvasti myönteiset asenteet ja tahtotila.

Yksi keino sisällyttää tekijänoikeustaidot toisen asteen opiskeluun on hajauttaa ne teemoittain eri kursseihin (ks. lukion ja ammatillisen materiaalit Kopiraittilassa). Näin opiskelijalla on mahdollisuus oman työskentelyn kautta havaita, mihin kaikkeen tekijänoikeustaidot käytännössä liittyvät. Kyseessä on kaiken opiskelun läpäisevä taitokokonaisuus, jota harjoitellaan ja tarvitaan eri aineiden ja oppimiskokonaisuuksien opiskelussa – ei vain pelkästään esitelmän tai tutkielman tekemisen yhteydessä.

Tekijänoikeuksien opettaminen osana eri kursseja eli hajautetun mallin avulla edellyttää myös sitä, että oppimistehtävien, esimerkiksi videokosteiden tai esitelmien, purun yhteydessä pidetään esillä paitsi tietyssä kurssissa erikseen harjoiteltavaa taitoa myös tekijänoikeuksia kokonaisuudessaan. Tähän Kopiraittilan koulun materiaali pelipohjineen ja projektitöiden muistilistoinen tarjoaa hyvän mahdollisuuden. Oppimista tehostaa itsearviointilomakkeen käyttö (liitteenä), jossa itse tuotetun materiaalin ja oman oppimisen arvioinnissa yksi arvioitava kohde esimerkiksi sisällön rakentamisen ja lähteiden käytön laajuuden ohella voi olla luontevasti tekijänoikeustaidot.

Kopiraittilan koulun pelipohjainen tekijänoikeusmateriaali sisältää sekä käytännön ongelmanratkaisua että tietoa ratkaisun perusteista. Se on ideoitu ajokortin muotoon: opiskelijan on annettava tietyt kokemuksiin ja tietoon perustuvat ”näytteet” osaamisestaan, jotta hän saa lunastettua tekijänoikeusdiplominsa. Peli koostuu osasuorituksista, joiden tueksi on alustalle koottu tietopohjaista ja opastavaa materiaalia, mm. tietoiskuja eri aihepiireistä.

Kopiraittilan koulun materiaali sisältää myös opetusvinkkejä tekijänoikeustaitojen opettamiseen kokonaisuuksina tai osina eri projektien ja oppimistehtävien yhteydessä sekä itseopiskeluohjeen toiselle asteelle ja opettajankoulutukseen. Itseopiskeluohjeen avulla opiskelija tai opettaja voi ottaa tekijänoikeudet haltuun itsenäisesti Kopiraittilan koulun materiaaleja hyödyntäen.

TEKIJÄNOIKEUSTAITOJEN ITSEARVIOINTI KOPIRAITILASSA

Nimi: .....

Kurssi/ryhmä: .....

Tämä lomake auttaa sinua arvioimaan tekijänoikeustaitojasi sekä ennen Kopiraittila-materiaalin opiskelua että sen jälkeen. Näet arviontiesi avulla, mitä olet Kopiraittila-harjoitusten avulla oppinut. Täytettyäsi arviointilomakkeen molemmat osat voit verrata tekijänoikeuksiin liittyviä taitojasi, tietojasi ja suhtautumistasi kriteereihin, jotka löydät lomakkeiden jälkeen. Kriteerit auttavat sinua hahmottamaan, mitä tekijänoikeuksista jo osaat ja mitkä asiat kaipaavat vielä harjoittelua.

TEKIJÄNOIKEUSTAITOJEN OSAAMINEN ENNEN KOPIRAITILAHARJOITTELUA

Arvioi omaa osaamistasi (taidot, tiedot, motivaatio, asenne ja toiminta) seuraavissa tekijänoikeustaidoissa. Perustelee arviosi.

a. Tiedonhankintataidot ja kriittinen lukutaito

b. Aineistojen käyttötaidot

c. Tieto tekijänoikeuksista

d. Muuta: esimerkiksi kokemuksia, havaintoja tekijänoikeuksista koskevista asioista:

TEKIJÄNOIKEUSTAITOJEN OSAAMINEN KOPIRAITTILA-HARJOITTELUN JÄLKEEN

Käy läpi tekijänoikeustaitosi ennen Kopiraittila-harjoittelua arviointilomakkeelta, jonka täytit aivan aluksi. Arvioi nyt harjoittelun jälkeen omaa osaamistasi (taidot, tiedot, motivaatio, asenne ja toiminta) uudelleen. Perustele arviosi.

a. Tiedonhankintataidot ja kriittinen lukutaito

b. Aineistojen käyttötaidot

c. Tieto tekijänoikeuksista

d. Muuta: esimerkiksi kokemuksia, havaintoja tekijänoikeuksia koskevista asioista:

TEKIJÄNOIKEUSTAITOT JA NIIDEN OSAAMINEN: ARVIOINTIKRITEERIT

	A. TIEDONHANKINTATAIDOT JA KRIITTINEN LUKUTAITO	B. AINEISTOJEN KÄYTTÖTAIDOT	C. TIETOA TEKIJÄNOIKEUKSISTA
ERINOMAINEN	<p>Hankkii tietoa monenlaisista lähteistä ja arvioi sekä tietolähteitä että tietosisältöjä kriittisesti.</p> <p>Hyödyntää kriittisen lukijan kysymyksiä eri lähteisiin perehtyessään.</p> <p>Osaa merkitä lähteet asianmukaisella tavalla.</p> <p>Pystyy selvittämään tiedon alkuperää ja välttää ns. toisen käden lähteitä.</p>	<p>Yhdistelee ja suhteuttaa eri lähteistä peräisin olevia tietoja toisiinsa.</p> <p>Tuottaa erilaisia näkökulmia asiaan tai ilmiöön ja pystyy kokoamaan niitä.</p> <p>Osaa tuottaa monentyppisiä opintotehtäviä, kuten tutkielmia, esitelmää, videoita, esseitä.</p> <p>Osaa jakaa sisältöä eri alustoilla ja palvelimilla.</p> <p>Kunnioittaa tekijänoikeuksia teoksia ja aineistoja käyttäessään ja muokatessaan.</p> <p>Osaa hyödyntää lupia ja lisenssejä teosten hyödyntämisessä ja sisällön jakamisessa.</p> <p>Kerää sekä omasta tuotoksesta että tuottamisprosessista palautetta ja hyödyntää sitä seuraavassa opintotehtävässään.</p>	<p>Tuntee tekijänoikeuden peruskäsitteet.</p> <p>Kunnioittaa tekijän moraalisia oikeuksia käyttäessään ja muokatessaan teoksia.</p> <p>Ymmärtää rikosoikeudelliset vastuunsa ja seuraamukset tekijänoikeuden rikkomuksista.</p> <p>Ymmärtää yksityisyyden ja kunnian suojan.</p>
HYVÄ	<p>Osaa hankkia tietoa useasta lähteestä ja arvioida sitä ainakin osin kriittisesti.</p> <p>Pystyy selvittämään lähteen taustatiedot.</p> <p>Osaa merkitä lähteet asianmukaisesti.</p>	<p>Yhdistelee eri lähteiden tietoja toisiinsa ja huomaa erilaisia näkökulmia asiaan tai ilmiöön.</p> <p>Tuottaa erilaisia opintotehtäviä, kuten videon, esitelmän ja esseen.</p> <p>Jakaa tuotoksiaan eri alustoilla.</p> <p>Hahmottaa tekijänoikeuden merkityksen toisten teoksia ja aineistoja käytettäessä.</p> <p>Osaa hyödyntää lupia ja lisenssejä teosten hyödyntämisessä ja sisällön jakamisessa.</p>	<p>Tuntee keskeisimmät tekijänoikeuden peruskäsitteet.</p> <p>Ymmärtää tekijänoikeuksia joissakin käytännön tilanteissa erilaisten lupien ja julkaisutapojen kannalta.</p> <p>Ymmärtää tekijän moraalisten oikeuksien merkityksen käyttäessään ja muokatessaan teoksia.</p> <p>Ymmärtää, että tekijänoikeuden, yksityisyyden ja kunnian suojan rikkomisesta voi seurata vastuita.</p>
TÄYDENNETTÄVÄ	<p>Hankkii tietoa muutamasta lähteestä satunnaisesti.</p> <p>Ei pysty arvioimaan lähteitä ja hankkimaansa tietoa kriittisesti.</p> <p>Lähteiden merkinnässä on suuria puutteita.</p>	<p>Pystyy havaitsemaan vain yhden näkökulman aiheeseen, tai näkökulmat jäävät toisistaan irrallisiksi.</p> <p>Ei pysty käsittelemään aihetta johdonmukaisesti.</p> <p>Tuottaa jatkuvasti samantyyppisiä opintotehtäviä.</p> <p>Jakaa tuotoksiaan vain samoilla alustoilla.</p> <p>Ei osaa hankkia tai käyttää tarvittavia käyttöluovia tai lisenssejä teosten ja aineistojen käyttöön.</p>	<p>Tuntee vain osan tekijänoikeuden peruskäsitteistä.</p> <p>Ymmärtää, että tekijänoikeus suojaa luovaa työtä, mutta ei osaa hyödyntää johdonmukaisesti oikeaa lupaa tai lisenssiä käyttäessään, muokatessaan tai jakaessaan teoksia ja aineistoja.</p> <p>Ei huomioi tekijän moraalisia oikeuksia teoksia käyttäessään tai muokatessaan.</p> <p>On puutteita rikosoikeudellisen vastuun ja yksityisyyden ja kunnian suojan ymmärtämisessä.</p>

KOPIOSTO
TEKIJÄNOIKEUSJÄRJESTÖ